

AGATA GUMIENIAK,

dr, Wydział Zarządzania i Administracji,
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

LIDIA OWCZAREK

dr, Wydział Zarządzania i Administracji,
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

ZADANIA I UPRAWNIENIA SŁUŻBY PORZĄDKOWEJ I SŁUŻBY INFORMACYJNEJ W ZABEZPIECZANIU IMPREZ MASOWYCH

Streszczenie: W artykule omówiono uwarunkowania prawno-organizacyjne w zakresie zabezpieczenia imprez masowych. Odniesiono się do zadań i kompetencji administracji publicznej odpowiedzialnej za zapewnienie porządku i bezpieczeństwa. Omówiono główne instrumenty i uregulowania prawne w prezentowanym obszarze.

Słowa kluczowe: imprezy masowe, porządek publiczny, bezpieczeństwo, służby informacyjne, porządek informacyjny

Zasady organizacji i bezpieczeństwa imprez masowych określa ustawa z dnia 20 marca 2009 r. *o bezpieczeństwie imprez masowych* [Dz. U. z 2013 r. poz. 611]. Regulacja obejmuje kwestie wymogów koniecznych do zapewnienia celu jakim jest bezpieczeństwo imprez masowych. Zakres przedmiotowy ustawy to warunki bezpieczeństwa takich imprez, zasady i tryb wydawania zezwoleń na ich przeprowadzanie, zasady gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych oraz zasady odpowiedzialności organizatorów za szkody wyrządzone w związku ze zorganizowaniem takich imprez.

Przyjmujemy, że impreza masowa to impreza masowa [Kąkol 2012, 78]¹ artystyczno-rozrywkowa i masowa impreza sportowa, w tym mecz piłki nożnej, z wyjątkiem imprez:

¹ Kryterium masowości imprezy należy odnieść nie do liczby osób uczestniczących faktycznie w imprezie, ale do liczby udostępnionych przez organizatora miejsc, np. siedzisk, krzeseł. Liczba kibiców uczestniczących w imprezie nie ma żadnego znaczenia. Oznacza to, że może być uznany za imprezę masową np. mecz piłki nożnej, który odbywa się na dużym obiekcie w obecności kilku czy kilkudziesięciu kibiców, czy nawet – przy pustych trybunach.

- organizowanych w teatrach, operach, operetkach, filharmoniach, kinach, muzeach, bibliotekach, domach kultury i galeriach sztuki lub w innych podobnych obiektach,
- organizowanych w szkołach i placówkach oświatowych przez zarządzających tymi szkołami i placówkami,
- organizowanych w ramach współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży,
- sportowych organizowanych dla sportowców niepełnosprawnych,
- sportu powszechnego o charakterze rekreacji ruchowej, ogólnodostępnym i nieodpłatnym, na terenie otwartym,
- zamkniętych organizowanych przez pracodawców dla ich pracowników – jeżeli rodzaj imprezy odpowiada przeznaczeniu obiektu lub terenu, gdzie ma się ona odbyć.

W myśl art. 3 ustawy *o bezpieczeństwie imprez masowych* - impreza masowa artystyczno-rozrywkowa to impreza o charakterze artystycznym, rozrywkowym lub zorganizowane publiczne oglądanie przekazu telewizyjnego na ekranach lub urządzeniach umożliwiającym uzyskanie obrazu o przekątnej przekraczającej 3 m, która ma się odbyć:

- na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem lub na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000,
- w hali sportowej lub w innym budynku umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, w których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 500.

Masowa impreza sportowa to impreza masowa mającą na celu współzawodnictwo sportowe lub popularyzowanie kultury fizycznej, organizowana na:

- stadionie lub w innym obiekcie niebędącym budynkiem, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000, a w przypadku hali sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej – nie mniej niż 300,

- terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób wynosi nie mniej niż 1000.

Mecz piłki nożnej to masowa impreza sportowa mająca na celu współzawodnictwo w dyscyplinie piłki nożnej, organizowaną na stadionie lub w innym obiekcie sportowym, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000.

Osoba, która przeprowadza imprezę masową, zwana organizatorem², jest odpowiedzialna za bezpieczeństwo takiej imprezy, która obejmuje spełnienie (przez organizatora) wymogów w zakresie: zapewnienia bezpieczeństwa osobom uczestniczącym w imprezie, ochrony porządku publicznego, zabezpieczenia pod względem medycznym, zapewnienia odpowiedniego stanu technicznego obiektów budowlanych wraz ze służącymi tym obiektom instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności przeciwpożarowymi i sanitarnymi.

Art. 6 ustawy *o bezpieczeństwie imprez masowych* określa obowiązki ciążące na organizatorze imprezy masowej, a związane z jej bezpieczeństwem; mowa tu o konieczności zapewnienia: wymogów określonych w przepisach prawa budowlanego, w przepisach sanitarnych i przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej, udziału służb porządkowych, służb informacyjnych oraz kierującego tymi służbami kierownika do spraw bezpieczeństwa, pomocy medycznej, zaplecza higieniczno-sanitarnego, dróg ewakuacyjnych oraz dróg umożliwiających dojazd pojazdom służb ratowniczych i Policji, warunków do zorganizowania łączności pomiędzy podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy masowej, sprzętu ratowniczego i gaśniczego oraz środków gaśniczych niezbędnych do zabezpieczenia imprezy masowej w zakresie działań ratowniczo-gaśniczych, wydzielonego pomieszczenia dla służb kierujących zabezpieczeniem imprezy masowej.

Organizator imprezy masowej ma ponadto obowiązek opracowania i udostępnienia osobom uczestniczącym w imprezie masowej regulaminu obiektu (terenu) oraz regulaminu imprezy masowej; powinny one zawierać warunki uczestnictwa i

² Definicja organizatora imprezy masowej wyróżnia trzy grupy podmiotów, przy czym nie wprowadza żadnych dodatkowych wymogów (ograniczeń) dotyczących żadnej z nich. Inaczej mówiąc, organizatorem imprezy masowej może być właściwie każdy. Postawiono tylko jeden wymóg – musi przeprowadzać imprezę masową.

zasady zachowania się osób obecnych na tej imprezie. Organizator powinien ponadto opracować instrukcję postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w miejscu i w czasie imprezy masowej.

Podczas sprzedaży biletów wstępu na imprezę masową organizator lub podmiot przez niego uprawniony może zażądać od kupującego okazania dokumentu potwierdzającego jego tożsamość. Jeżeli jest to jednak sprzedaż biletu wstępu na mecz piłki nożnej lub przekazanie innego dokumentu uprawniającego do przebywania na tym meczu określonej osoby - okazanie dokumentu potwierdzającego tożsamość jest obligatoryjne.

Szczególne uprawnienie przysługuje organizatorowi meczu sportowego, którym jest zakaz klubowy – art. 14 ustawy *o bezpieczeństwie imprez masowych*. Polega on na zakazie uczestniczenia w kolejnych imprezach masowych przeprowadzanych przez organizatora meczu piłki nożnej. Jest nakładany przez tego organizatora na osobę, która dopuściła się naruszenia regulaminu obiektu (terenu) lub regulaminu imprezy masowej.

Należy przy tym zaznaczyć, że regulamin obiektu (terenu) to przepisy wydane przez właściciela, posiadacza, użytkownika lub zarządzającego obiektem lub terenem, a zawierające zasady wstępu na teren lub obiekt, w tym osób małoletnich, zasady zachowania się osób obecnych w obiekcie lub na terenie i korzystania przez nie z obiektu lub terenu oraz ze znajdujących się tam urządzeń, a także określające miejsca nieprzeznaczone dla publiczności.

Zakaz klubowy będzie dotyczył również kolejnych imprez masowych przeprowadzanych z udziałem drużyny organizatora rozgrywanych poza siedzibą organizatora, i może być nakładany za naruszenie regulaminu obiektu (terenu) lub regulaminu imprezy masowej prowadzonej z udziałem drużyny tego organizatora. Okres obowiązywania zakazu klubowego nie może być dłuższy niż 2 lata od dnia jego wydania.

Organizator jest uprawniony do utrwalania przebiegu imprezy masowej, a w szczególności zachowania osób w niej uczestniczących, za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.

Materiały zgromadzone podczas utrwalania przebiegu imprezy masowej, mogące stanowić dowody pozwalające na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowody mogące mieć znaczenie dla toczących się takich postępowań, organizator niezwłocznie powinien przekazać prokuratorowi rejonowemu właściwemu ze względu na miejsce przeprowadzonej imprezy

masowej lub właściwemu terytorialnie komendantowi powiatowemu (miejskiemu, rejonowemu) Policji.

Zgromadzone podczas utrwalania przebiegu imprezy masowej materiały, nie zawierające dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowodów mających znaczenie dla toczących się takich postępowań, organizator przechowuje po zakończeniu imprezy masowej przez okres co najmniej 60 dni, a następnie komisyjnie je niszczy.

Ustawa o *bezpieczeństwie imprez masowych* wprowadza istotne rozróżnienie w zakresie odpowiedzialności za bezpieczeństwo imprezy masowej od obowiązku zabezpieczenia imprezy masowej³.

Art. 5 ust. 3 ustawy wskazuje, że obowiązek zabezpieczenia imprezy masowej spoczywa na organizatorze, a w zakresie określonym w tej ustawie i innych przepisach także na: wójcie, burmistrzu, prezydencie miasta, wojewodzie, Policji, Państwowej Straży Pożarnej i innych jednostkach organizacyjnych ochrony przeciwpożarowej, służbach odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny na obszarach kolejowych, służbie zdrowia, a w razie potrzeby także innych właściwych służbach i organach [Pieprzny, Ura 2012, 20]⁴.

W tym miejscu należy podkreślić istotne zadanie jakie ustawodawca stawia przed organizatorem imprezy masowej, a mianowicie obowiązek zapewnienia udziału służb porządkowych i służb informacyjnych oraz kierującego tymi służbami kierownika do spraw bezpieczeństwa.

C. Kąkol wyraźnie podkreśla, że „najczęściej organizatorzy realizują obowiązek zapewnienia udziału służb porządkowych przez zawarcie stosownej umowy w tym zakresie z odpowiednią agencją ochrony osób i mienia (...). Jednakże skorzystanie z pomocy tych formacji nie zdejmuje z organizatora imprezy odpowiedzialności za jej bezpieczny przebieg.

³ Art. 3 pkt. 16 ustawy o *bezpieczeństwie imprez masowych*: zabezpieczenie imprezy masowej to ogół skoordynowanych przedsięwzięć podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z imprezą masową.

⁴ Z powyższego wynika, że organy administracji publicznej i inne podmioty administrujące, wydając opinie o niezbędnej wielkości sił i środków potrzebnych do zabezpieczenia imprezy masowej, zastrzeżeniach do stanu technicznego obiektu (terenu) oraz przewidywanych zagrożeniach, współdziałają w procesie zabezpieczenia imprezy masowej. Organy wydające opinie uczestniczą w czynnościach postępowania administracyjnego, biorąc udział w załatwieniu sprawy przez wyrażenie stanowiska w zakresie swej właściwości, nie są więc organami prowadzącymi postępowanie w samodzielnej, odrębnej sprawie administracyjnej.

Ten zaostrzony reżim odpowiedzialności organizatora wprowadzony został przez ustawodawcę na skutek negatywnych doświadczeń związanych z organizacją niektórych imprez (...). Organizatorzy takich imprez zwykle chcieli uniknąć odpowiedzialności materialnej za wyrządzone wtedy szkody, tłumacząc się tym, że troskę o bezpieczeństwo przekazali profesjonalnym instytucjom” [Kąkol 2012, 118-119].

Organizator imprezy masowej ma obowiązek wyznaczenia osoby do pełnienia funkcji kierownika do spraw bezpieczeństwa, który będzie reprezentował tegoż organizatora w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom imprezy masowej – art. 3 pkt 11 ustawy *o bezpieczeństwie imprez masowych*.

Kierownikiem do spraw bezpieczeństwa może być wyłącznie osoba, która ukończyła szkolenie, o którym mowa w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 sierpnia 2011 r. *w sprawie wymogów, jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne* [Dz. U. z 2011r. Nr 183, poz. 1087].

Jeżeli natomiast mamy do czynienia z imprezą masową podwyższonego ryzyka, kierownik dodatkowo musi być wpisany na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej⁵.

Przedmiotowe szkolenie obejmuje następującą tematykę: *zasady ogólne bezpieczeństwa imprez masowych, zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej, zasady sporządzania dokumentacji na potrzeby zezwolenia, misja służb organizatora imprezy masowej, wybrane zagadnienia z zakresu organizacji i zarządzania, zabezpieczenia imprez masowych, zagadnienia prawne, zasady wykonywania zadań członka służby porządkowej i informacyjnej, zadania służb organizatora imprezy masowej, zasady współpracy z Policją, Państwową Strażą Pożarną oraz innymi służbami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy masowej, zabezpieczenie medyczne i sanitarne, zabezpieczenie medyczne i sanitarne, wybrane aspekty prawa budowlanego, ochrona przeciwpożarowa imprez masowych, ewakuacja osób uczestniczących*

⁵ Na podstawie art. 9 i 13 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 roku o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz. U. z 2013 roku, poz.829) wprowadzono zmiany m.in. w sposobie uzyskiwania uprawnień pracownika ochrony fizycznej i zabezpieczenia technicznego. Licencje pracownika ochrony fizycznej pierwszego i drugiego stopnia oraz licencje pracownika zabezpieczenia technicznego pierwszego i drugiego stopnia utraciły ważność z dniem 31 marca 2014 roku. Pracownicy ochrony fizycznej i zabezpieczenia technicznego, którzy na dzień 31 grudnia 2013 roku posiadali ważne licencje zostali wpisani na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej lub listę kwalifikowanych pracowników zabezpieczenia technicznego.

w imprezie masowej, wybrane elementy z zakresu psychologii i socjologii, kryminologii i kryminalistyki, prawa karnego procesowego, prawa administracyjnego, prawa cywilnego, techniczne środki zabezpieczenia imprezy masowej, ćwiczenia praktyczne.

Stosowne szkolenie powinni również ukończyć członkowie służby porządkowej i służby informacyjnej. W myśl art. 19 omawianej ustawy, służba porządkowa działa na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej. Natomiast służba informacyjna działają na rzecz bezpieczeństwa uczestników imprezy masowej, w szczególności poprzez informowanie ich o przyjętych rozwiązaniach organizacyjnych [Ury, Pieprznego 2012, 24-25]⁶.

Służby porządkowe i informacyjne są przede wszystkim uprawnione do sprawdzania i stwierdzania uprawnień osób do uczestniczenia w imprezie masowej, a w przypadku stwierdzenia braku takich uprawnień – wezwania ich do opuszczenia imprezy masowej jak również do legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości.

Sprawdzenia uprawnień dokonuje przez analizę, czy osoba ta posiada ważny bilet lub inny dokument uprawniający do przebywania na imprezie masowej - § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 sierpnia 2011 r. *w sprawie wymogów, jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne.*

Należy przy tym podkreślić, że dokumentem potwierdzającym tożsamość jest dowód osobisty, tymczasowe zaświadczenie tożsamości, paszport, prawo jazdy, legitymacja szkolna lub studencka, dokument stwierdzający tożsamość cudzoziemca albo inny dokument potwierdzający tożsamość zaopatrzone w wizerunek twarzy i adres zamieszkania osoby – art. 3 ustawy *o bezpieczeństwie imprez masowych.*

Służby porządkowe i informacyjne są również uprawnione do przeglądania zawartości bagaży i odzieży osób w przypadku podejrzenia, że osoby te wnoszą lub posiadają:

⁶ Służba porządkowa i informacyjna organizatora imprezy masowej należy do grupy tzw. policji prywatnych, funkcjonujących w systemie szeroko rozumianej policji administracyjnej (obok policji państwowej i policji samorządowej). Powstanie policji prywatnych spowodowane zostało nową sytuacją społeczno-ekonomiczną państwa (prywatyzacja funkcji państwa) a wraz z tym – istotnym wzrostem zadań Policji w zmienionych warunkach ustrojowych państwa i poszukiwaniem nowych form zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jedną z nich jest przekazywanie przez państwo określonych uprawnień innym podmiotom, w tym też podmiotom niepublicznym. Daje to możliwość odciążenia Policji od niektórych zadań, a nadto pozwala skuteczniej rozwiązywać wiele problemów.

broń lub inne niebezpieczne przedmioty, materiały wybuchowe, wyroby pirotechniczne, napoje alkoholowe, środki odurzające lub substancje psychotropowe.

Przyjmuje się, że przeglądanie odzieży osoby uczestniczącej w imprezie masowej powinno być dokonywane przez członka służby porządkowej lub członka służby informacyjnej tej samej płci co osoba kontrolowana.

C. Kąkol podkreśla, że „skoro przepis (...) nakazuje, aby przeglądanie następowało przez osobę tej samej płci, można z tego przepisu wywieść normę, że organizator powinien zapewnić zróżnicowany pod względem płci stan obu służb, przy czym kwestia proporcji została pozostawiona do jego uznania” [Kąkol 2012, 227]. Należy podkreślić, że przed przystąpieniem do przeglądania zawartości bagażu lub odzieży osoby uczestniczącej w imprezie masowej członek służby porządkowej lub członek służby informacyjnej powinien wezwać tę osobę do okazania zawartości bagażu lub okazania odzieży.

Jeżeli zachodzi uzasadniona konieczność przejrzenia zawartości bagażu lub odzieży osób znajdujących się w pojeździe, członek służby ma prawo żądać opuszczenia pojazdu przez te osoby.

Odmowa opuszczenia pojazdu jest traktowana jak odmowa poddania się czynności przejrzenia – § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 sierpnia 2011 r. *w sprawie wymogów, jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne*.

W literaturze przeznaczony m.in. dla praktyków zawodu i kandydatów do służby czytamy, że „względy bezpieczeństwa nakazują, by nie wkładać rąk ani do bagażu (plecaków, teczek, toreb itp.), ani do kieszeni odzieży osoby kontrolowanej. W ten sposób unikniemy możliwości podniesienia zarzutu, iż coś zginęło osobie kontrolowanej, jak też nie narazimy się sami na zranienie kłującymi lub ostrymi przedmiotami, jakie mogą znajdować się w tych miejscach. (...).

W przypadkach dużego ryzyka związanego z przeglądaniem odzieży najczęściej stosowaną wobec przeszukiwanego pozycja jest pozycja rozkroczna z wyprostowanymi nogami, przy czym dłonie ułożone są na wysokości głowy, oparte o ścianę, samochód lub drzewo, szeroko rozłożone, pochYLENIE około 70.

Przeglądu odzieży dokonuje się od góry, sprawdzając części garderoby, okolice pachwin, nogi od wewnętrznej i zewnętrznej strony, buty, okolice krocza, części wokół pasa. Szczególnie kontroluje się kieszenie, zgrubienia garderoby, paski, szwy” [Wojtala, Milewicz 2008, 749].

W przypadku stwierdzenia w zawartości przeglądanej bagażu lub przeglądanej odzieży przedmiotów, których wnoszenie na imprezę masową i posiadanie na imprezie masowej jest niedozwolone, lub zachowania się osoby uczestniczącej w imprezie masowej niezgodnego z regulaminem tej imprezy lub regulaminem obiektu, członek służby porządkowej odmawia wpuszczenia tej osoby na imprezę masową lub usuwa ją z miejsca przeprowadzania tej imprezy.

Jeżeli takiego stwierdzenia dokona członek służby informacyjnej, powinien on niezwłocznie wezwać członka służby porządkowej w celu wykonania czynności, o których mowa wyżej.

Członkowie służb mogą dokonać ujęcia osoby uczestniczącej w imprezie masowej, w przypadku gdy stwierdzą, że w zawartości przeglądanej bagażu lub przeglądanej odzieży znajduje się broń lub inne niebezpieczne przedmioty, materiały, wyroby, napoje, środki lub substancje, o których mówi ustawodawca w art. 8 ust. 2 ustawy. Po dokonaniu takiego ujęcia, członek służby porządkowej lub członek służby informacyjnej odbiera broń lub inne niebezpieczne przedmioty, a następnie niezwłocznie przekazuje Policji tę osobę wraz z odebranymi przedmiotami.

Służby porządkowe i informacyjne mają prawo do wydawania poleceń porządkowych osobom zakłócającym porządek publiczny lub zachowującym się niezgodnie z regulaminem imprezy masowej lub regulaminem obiektu (terenu), a w przypadku niewykonania tych poleceń – wezwania ich do opuszczenia imprezy masowej, przy czym poleceniem porządkowym może być nakaz określonego zachowania wydany uczestnikowi lub uczestnikom imprezy masowej.

Przed wezwaniem do opuszczenia imprezy masowej, członkowie służb są obowiązani użyć stosownych zwrotów: „służba porządkowa”, „służba informacyjna”, oraz okazać umieszczony w widocznym miejscu identyfikator wydany przez organizatora imprezy masowej, w sposób umożliwiający osobie zakłócającej swoim zachowaniem porządek publiczny lub zachowującej się niezgodnie z regulaminem imprezy odczytanie danych na nim umieszczonych.

Członkowie służb powinni podać podstawę prawną i przyczynę wezwania osoby do opuszczenia imprezy. Podczas wykonywania tych czynności, członkowie służb są zobowiązani, na żądanie osoby uczestniczącej w imprezie masowej, podać swoje imię i nazwisko. W każdym przypadku niepodporządkowania się wezwaniu, członek służby porządkowej

usuwa poza obiekt lub teren imprezy masowej osobę uczestniczącą w imprezie masowej zakłócającą przebieg tej imprezy [Kąkol 2012, 281]⁷.

Służby porządkowe i informacyjne są również uprawnione do ujęcia - w celu niezwłocznego przekazania Policji - osób stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla dóbr powierzonych ochronie oraz osób dopuszczających się czynów zabronionych.

Przepisy ustawy z dnia 24 maja 2013 r. *o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej* [Dz. U. z 2013 r. poz. 628 ze zm.] wskazują, że członkowie służby porządkowej są uprawnieni do używania⁸ lub wykorzystywania⁹ środków przymusu bezpośredniego.

Obowiązuje przy tym zawsze zasada, że środków tych używa się lub wykorzystuje się je w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, wybierając środek o możliwie jak najmniejszej dolegliwości i w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę – art. 6 i 7 ustawy *o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*.

Członkowie służby porządkowej mogą użyć środków przymusu bezpośredniego lub wykorzystać je w przypadku konieczności podjęcia co najmniej jednego z następujących działań:

- 1) wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez uprawnionego poleceniem;
- 2) odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby.

Środkami przymusu bezpośredniego, które mogą być użyte lub wykorzystane przez członków służby porządkowej, są:

- 1) siła fizyczna w postaci technik transportowych i obrony,
- 2) kajdanki zakładane na ręce,
- 3) chemiczne środki obezwładniające w postaci: ręcznych miotaczy substancji obezwładniających.

⁷ Trzeba tu jednak zauważyć, że uprawnienie usunięcia osoby poza obiekt lub teren imprezy masowej przyznano wyłącznie członkom służby porządkowej. Członkowie służby informacyjnej nie są uprawnieni do takich działań.

⁸ Należy przez to rozumieć zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec osoby.

⁹ Należy przez to rozumieć zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec zwierzęcia albo zastosowanie go w celu zatrzymania, zablokowania lub unieruchomienia pojazdu lub pokonania przeskody.

Jak wynika z powyższego, „katalog uprawnień siłowych związanych z zastosowaniem środków przymusu bezpośredniego przez służby porządkowe jest zamknięty. Jest on zatem znacznie węższy niż w przypadku Policji czy uprawnień, które normalnie przysługują pracownikom ochrony osób i mienia” [Kąkol 2012, 283-284]. Należy również wskazać na istotę art. 14 ustawy *o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*, z którego wynika, że używając siły fizycznej lub wykorzystując tę siłę, członek służby porządkowej nie zadaje uderzeń, chyba że uprawniony: działa w celu odparcia zamachu na życie lub zdrowie własne lub innych osób, działa w celu odparcia zamachu na mienie albo przeciwdziałania ucieczce.

Kajdanki służą do ograniczenia swobody ruchów poprzez częściowe unieruchomienie kończyn; można je stosować w przypadkach wskazanych w ustawie, do których należą m.in. następujące sytuacje: odparcie bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby, przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego, przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniane przez uprawnionego obszary, obiekty lub urządzenia, ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą, pokonania czynnego oporu¹⁰.

Kajdanki¹¹ zakłada się na ręce trzymane z tyłu; członek służby porządkowej nie wykorzystuje kajdanek zakładanych na nogi i kajdanek zespolonych [Ura 1998, 73].

Chemicznych środków obezwładniających w postaci ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, można użyć lub wykorzystać je w przypadkach: o których mowa w art. 11 pkt 1–13 ustawy *o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*¹². Ich celem jest krótkotrwałe zakłócenie orientacji przestrzennej lub obezwładnienie. Nie powinno używać się ich wobec osób, w stosunku do których użyto środka przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek.

¹⁰ Art. 15 ustawy *o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*.

¹¹ Powinny one jednak być tak założone, aby nie tamowały obiegu krwi. W miarę możliwości należy je zakładać w pomieszczeniach zamkniętych lub w miejscach odosobnionych, przy udziale dwóch pracowników ochrony, z których jeden zakłada kajdanki, a drugi wykonuje czynności zabezpieczające. Kajdanek nie stosuje się wobec osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 17 lat, z wyjątkiem nieletnich w wieku powyżej 16 lat podejrzanych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu”.

¹²tj. wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez uprawnionego poleceniem; odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby; przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby; przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego;

Podsumowując zasady użycia środków przymusu bezpośredniego należy wyraźnie podkreślić, że ich zastosowanie jest możliwe jedynie po uprzednim, jednak bezskutecznym, wezwaniu osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz po wcześniejszym jej uprzedzeniu o zamiarze użycia tych środków.

Od tej reguły można odstąpić jedynie gdy występuje bezpośrednie zagrożenie życia, zdrowia lub wolności uprawnionego lub innej osoby – art. 34 ustawy o *środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*.

Członek służby porządkowej powinien również pamiętać o obowiązku zachowania zasady proporcjonalności, która oznacza, że: „nie powinno się użyć ostrzejszego środka przymusu jeżeli sytuacja (zdarzenie) i zachowanie osoby nie wymaga takiej interwencji.

Należy także przy użyciu środków przymusu zachować odpowiednie proporcje pomiędzy dobrem chronionym a dobrem osoby, w stosunku do której przymus ten jest stosowany. Ocena zdarzenia niejednokrotnie jest bardzo trudna, ale należy ona do pracownika wykonującego powierzone mu zadania” [Ura 1998, 76-77].

Każde zastosowanie środka przymusu bezpośredniego oraz towarzyszące mu okoliczności winny być udokumentowane na zasadach określonych w ustawie o *środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*.

Istotnym uprawnieniem członków służby informacyjnej i porządkowej jest posiadanie dodatkowego wyposażenia, uzależnionego od przewidywanych zagrożeń i wykonywanych zadań; są to: urządzenia zapewniające łączność bezprzewodową, ręczny wykrywacz metalu, latarka, środki opatrunkowe, wzory biletów lub innych dokumentów uprawniających do przebywania na imprezie masowej, notes i długopis, środki transportu, niezbędne środki ochrony osobistej.

Członkowie służb powinni być wyposażeni w jednolity i umożliwiający łatwą identyfikację ubiór opatrzony na plecach odblaskowym napisem - odpowiednio - „służba porządkowa” lub „służba informacyjna”.

przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniające przez uprawnionego obszary, obiekty lub urządzenia; ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez uprawnionego; przeciwdziałania zamachowi na nienaruszalność granicy państwowej w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej; przeciwdziałania niszczeniu mienia; zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia; ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą; zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą; pokonania czynnego oporu.

Ustawodawca nakłada na członków służb porządkowych i informacyjnych obowiązek noszenia w widocznym miejscu identyfikatora wydanego przez organizatora, który powinien zawierać: nazwę wystawcy, numer identyfikacyjny i wizerunek twarzy, termin ważności, pieczęć i podpis wystawcy.

Wiąże się to niewątpliwie z koniecznością bycia rozpoznawalnym przy wykonywaniu czynności o charakterze władczym; „uczestnicy imprezy masowej winni wiedzieć, że określona osoba, która np. kieruje do niej polecenie określonego zachowania, jest do tego uprawniona” [Kąkol 2012, 288-289].

W myśl art. 22 ustawy *o bezpieczeństwie imprez masowych*, służby porządkowe mają obowiązek odmówienia wstępu na imprezę masową m.in. osobom, wobec których: *zostało wydane orzeczenie zakazujące wstępu na imprezę masową lub zobowiązujące do powstrzymania się od przebywania w miejscach przeprowadzania imprez masowych, został wydany zakaz zagraniczny lub zakaz klubowy, osobom znajdującym się pod widocznym wpływem alkoholu, środków odurzających, psychotropowych lub innych podobnie działających środków, osobom posiadającym broń lub zachowującym się agresywnie, prowokacyjnie albo w inny sposób stwarzającej zagrożenie dla bezpieczeństwa lub porządku publicznego imprezy masowej.*

Członkowie służb informacyjnych są zobowiązani do przekazywania uczestnikom imprezy masowej wszelkich danych dotyczących niezbędnych udogodnień oraz wymogów bezpieczeństwa określonych przez organizatora i służby ratownicze jak również do informowania o umiejscowieniu punktów pomocy medycznej, gastronomicznych i sanitarnych. Ponadto członkowie służb informacyjnych zabezpieczają imprezę masową podejmując następujące działania:

- nadzorują bezpieczne wejścia i wyjścia osób uczestniczących w imprezie masowej;
- nie dopuszczają osób uczestniczących w imprezie masowej do miejsc nieprzeznaczonych dla publiczności;
- niezwłocznie reagują na incydenty i zagrożenia oraz podejmują niezbędne działań zaradczych, (działania te w szczególności obejmują informowanie o zagrożeniach członków służb porządkowych);
- obserwują wszystkie obszary potencjalnego zagrożenia i przeciwdziałają nadmiernemu zagęszczeniu osób;
- strzegą przestrzegania postanowień regulaminu obiektu (terenu) i regulaminu imprezy masowej;
- reagują na skargi składane przez osoby uczestniczące w imprezie masowej.

Podsumowując zagadnienie należy stwierdzić, że każda organizacja imprezy masowej wiąże się z ryzykiem zaistnienia sytuacji niebezpiecznych dla zdrowia i życia jej uczestników. Aby przeciwdziałać takim zdarzeniom, ustawodawca wprowadził szereg instytucji mających skutecznie przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa.

Organizator odpowiedzialny za politykę bezpieczeństwa powołuje służby porządkowe i służby informacyjne, od których skuteczności w dużej mierze zależy bezpieczeństwo imprezy. Członkowie tych służb, wyposażeni w szereg instrumentów prawnych, przeciwdziałają sytuacjom zagrażającym zdrowiu i życiu uczestników, ale również eliminują skutki zaistniałych zdarzeń.

SPIS LITERATURY

- Depo J., Piwowarski J., Rozwadowski M., *Ochrona informacji niejawnych. Podręcznik*, Kraków 2013, ISBN 978-83-64035-00-5.
- Dziekański P., *Informacja jako dobro ekonomiczne będące źródłem przewagi konkurencyjnej*, s. 387-403 [W:] M.G. Woźniak (red.naukowa), *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, Zeszyt 24, Uniwersytet Rzeszowski, Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, ISBN 978-83-7338-765-2, ISSN 1898-5084
- Kąkol C., *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Ochrona osób i mienia. Licencje. Bezpieczeństwo imprez masowych*, pod red. J. Wojtala, M. Milewicza, Toruń 2008.
- Pieprzny S., Ura E., *Udział organów administracji publicznej w zabezpieczeniu imprez masowych*, w: *Bezpieczeństwo imprez masowych*, pod red. E. Ury, S. Pieprznego, Rzeszów 2012, s. 20.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 sierpnia 2011 r. w sprawie wymogów, jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne [Dz. U. z 2011r. Nr 183, poz. 1087].
- Ślusarczyk Ś., Krupa K, *Zarządzanie w dobie globalizacji*, Wyd. EKONOM, Bratysława, 2008,
- Tyrała P., Olak A., *Prakseologia w edukacji dla bezpieczeństwa*. Rzeszów AMELIA 2012.
- Ura E., *Prawne zagadnienia ochrony osób i mienia*, Wydawnictwo Oświatowe FORSZE, Rzeszów 1998.
- Ustawa z dnia 20 marca 2009r. o bezpieczeństwie imprez masowych [Dz. U. z 2013 r. poz. 611. ze zm.].
- Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej [Dz. U. z 2013 r. poz. 628 ze zm].

TASKS AND POWERS OF THE ORDER SERVICE AND INFORMATION SERVICE IN THE PROTECTION OF MASS EVENTS

Abstrakt. The article concerns the legal and organizational conditions of the security of mass events. The tasks and competences of public administration responsible for providing order and security are described. Moreover, the main instruments and legal regulations in the presented field are discussed.

Key words: mass event, public order, security, order service, information service.

Tekst złożony w redakcji kwiecień 2014

Przyjęto do druku październik 2014